

Yttrande inom miljöprövning

Handläggare

Olivia Langhamer
Miljöprövningsenheten
olivia.langhamer@havochvatten.se

Datum 2023-11-30

Dnr 3385-2021

Naturvårdsverket
Ärendenummer: NV-07897-21
registrator@naturvardsverket.se

Yttrande över samråd om förslag till plan för program "Energjø Bornholm" och strategisk miljöbedömning

Havs- och vattenmyndigheten har beretts tillfälle att yttra sig över ovan rubricerat ärende. Myndigheten lämnar här följande yttrande.

Havs- och vattenmyndighetens inställning

Havs- och vattenmyndigheten anser att projektet kan komma att leda till gränsöverskridande påverkan på svenska intressen, bland annat med anledning av den potentiella kumulativa påverkan på fisk och marina däggdjur till följd av andra verksamheter i havsområdet söder om Skåne.

Vidare anser Havs- och vattenmyndigheten att följande åtgärder bör vidtas för att minimera projektets gränsöverskridande miljöpåverkan:

- I syfte att skydda Östersjöpopulation av tumlare mot skadligt undervattensbuller ska inga anläggningsarbeten utföras under perioden 1 november till och med 31 mars.
- I syfte att minska negativ påverkan på torsklek ska inga kraftigt grumlande anläggningsarbeten utföras under perioden 1 juni till och med 31 augusti.
- Samordning med andra pågående havsbaserade vindkraftsprojekt behöver utföras i syfte att minska risken för kumulativ gränsöverskridande miljöpåverkan på tumlare och fisk.

Beskrivning av ärendet

Miljöstyrelsen i Danmark har underrättat Sverige i enlighet med protokollet om strategiska miljöbedömningar till konventionen om miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsöverskridande sammanhang (Esbokonventionen) om förslag till havsplan för Energiön Bornholm. Folketinget i Danmark beslutade i juni 2020 om att etablera två energiöar som en del i en klimatöverenskommelse om grön transformation av industrin och energisektorn. En av dessa öar planeras på Bornholm med en kapacitet på 2 GW medan den andra ön planeras i Nordsjön med en kapacitet på 3 GW. Två områden sydväst om Bornholm är tänkta för vindkraft med en yta av sammanlagt drygt 700 km². Därtill planeras ett antal elkablar från dessa vindkraftsparker, dels till

Bornholm, dels till Själland samt till grannländer. De länder som anges där Danmark har slutit avtal är Tyskland, Belgien och Holland. Det framgår av underlaget att elkabel mellan Bornholm och Själland kommer att beröra svensk ekonomisk zon. Den danska havsplanen omfattar inte områden för utländska sjökablar som förutsätter en realisering av planen. Det beror på att tillstånd för etablering av sjökablar i utlandet behöver ansökas om vid en separat process hos de relevanta nationella myndigheterna.

Motivering

I området finns tumlare både från den utrotningshotade Östersjöpopulationen och Bälthavspopulationen. Sannolikheten för förekomst av individer från Östersjöpopulationen är låg under sommarmånaderna. Individer tillhörande Bälthavspopulationen finns året runt i området.

Undervattensljud från anläggande av vindkraftverk kan orsaka temporära eller permanenta hörselskador på marina däggdjur om djuren uppehåller sig i närheten av pålningen (< 300 m).

Havs- och vattenmyndigheten anser att bolaget inte ska utföra anläggningsarbeten som medför höga undervattensbullernivåer under perioden 1 november till och 31 mars för att undvika påverkan på tumlare tillhörande Östersjöpopulationen. I syfte att minska påverkan på bälthavspopulationen bör skyddsåtgärder i form av bästa möjliga teknik för dämpning samt mjuk uppstart tillämpas. Liknande villkor har aktualiserats i prövningar om etablering av havsbaserade vindkraftsprojekt inom Sveriges ekonomiska zon i södra Östersjön.

Havs- och vattenmyndigheten vill understryka att tumlaren omfattas av EU:s art- och habitatdirektiv (92/43/EEG), bilaga 2 och 4, med målet att en gynnsam bevarandestatus ska uppnås och bevarandeområden ska upprättas. Bilaga 4 omfattar arter för vilka ett strikt skyddssystem ska införas inom hela deras utbredningsområde, dvs. även utanför de särskilda bevarandeområdena. Artskyddet för tumlare innebär att det är förbjudet att avsiktligt störa djur, särskilt under djurens parnings-, uppfödning-, övervintrings-, och flyttperioder.

Fisk

På grund av torskbeståndets dåliga status bedömer myndigheten att det behövs skyddsåtgärd i form av en begränsning av när arbeten får utföras till skydd för torskleken. Tidsperioden bör även inkludera samtliga anläggningsarbeten inklusive kabelläggning. Under pålningsarbetet uppkommer störningar både i form av impulsivt ljud samt spridning av sediment och vid kabelläggning uppkommer sedimentspridning. För torsk är den mest skyddsvärda perioden tidpunkten för när ägg och larver finns i vattenmassan.

Havs- och vattenmyndigheten anser att det inte kan uteslutas att torskägg eller torskyngel kan påverkas negativt till följd av en ökad mängd uppslammat sediment under anläggningsarbetena på havsbotten, samt undervattensbuller. I sammanhanget vill myndigheten även erinra om att EU-kommissionen den 23 juli 2019 införde ett nödstopp för allt torskfiske i södra Östersjön till följd av att beståndssituation för torsken är mycket allvarlig. Stoppet baseras på råd från Internationella havsforskningsrådet, ICES. Av råden framkommer att tillskottet av ung torsk minskat sedan år 2012 och att beståndet har försämrade reproduktionspotential. Eftersom beståndet redan är starkt påverkat och försvagat anser Havs- och vattenmyndigheten att särskild hänsyn behöver tas under större anläggningsprojekt inom värdefulla lek- och uppväxtområden.

Till skydd för torsken anser myndigheten att kraftigt grumlande anläggningsarbeten inte ska genomföras under perioden 1 juni till och med 31 augusti. Under den övriga tiden av torskens lekperiod anser Havs- och vattenmyndigheten att det krävs konkreta förslag för skyddsåtgärder.

Natura 2000

Havs- och vattenmyndigheten anser att alternativ till kabeldragning genom det svenska Natura 2000-området Sydvästkånes utsjövatten ska undersökas och om möjligt väljas för att undvika negativ påverkan på Natura 2000-områdets bevarandevärden.

Kumulativ påverkan

Havs- och vattenmyndigheten bedömer att det i nuläget är svårt att förutse vilka projekt som kommer realiseras i havsområdet i södra Östersjön. Trots detta är det av mycket stor vikt att hänsyn tas till potentiell kumulativ påverkan från andra närliggande projekt. Utöver vindkraft genomförs sannolikt flera kabeldragningar i området de kommande åren vilket kan medföra exempelvis bottenpåverkan och bullerpåverkan. I underlaget framgår det inte om Energistyrelsen har kunskap om de vindkraftsprojekt samt andra fysiska ingrepp som är på gång i Södra Östersjön. Projekten behöver samordnas så att kumulativa störningar undviks under framförallt undersöknings- och anläggningsfasen.

Undersökningsprogram

Det finns fortfarande stora oklarheter gällande havsbaserad vindkrafts påverkan på ekosystemet i Östersjön. Havs- och vattenmyndigheten anser att det skulle vara gynnsamt med ett undersökningsprogram som omfattar uppföljning av verksamheten för gemensam kunskapsuppbyggnad om påverkan på den fauna och flora som finns i området. Långsiktiga övervakningsprogram är en förutsättning för att bättre kunna bedöma den kumulativa påverkan som kommer uppstå i södra Östersjön vid den utbyggnad som Östersjöländerna planerar för.

Havsplan

Havs- och vattenmyndigheten vill informera om att myndigheten genomför samråd för förslag till ändrade havsplaner i syfte att möjliggöra för 90 TWh energiutvinning till havs under perioden 14 september till 15 december 2023. Slutligt förslag lämnas till regeringen senast sista december 2024. Det slutliga förslaget kan komma att avvika från det förslag som nu är på samråd beroende på bland annat de synpunkter som kommer in.

Beslut om detta yttrande har fattats av enhetschefen Johan Stål efter föredragning av utredaren Olivia Langhamer. I den slutliga handläggningen av ärendet har även verksjuristen Fredrik T. Lindgren samt utredaren Jonas Bjärnstedt medverkat.

Johan Stål